

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

NOU 2008:1 Kvinner og homofile i trossamfunn

Høringsuttalelse fra Kirkerådet

Kirkerådet takker for muligheten til å avgi hørings svar til NOU 2008:1 *Kvinner og homofile i trossamfunn*.

1. Kirkerådet vil uttrykke at Graverutvalget har redegjort godt og grundig for de menneskerettslige forpliktelsene Norge har på det aktuelle området, slik det følger av internasjonal rett. Kirkerådet har merket seg at forslaget til endringer i likestillingsloven og arbeidsmiljøloven er begrunnet med at gjeldende norsk rett ikke er i samsvar med EØS/EU- rett.
2. Kirkerådet anerkjenner at det i denne saken er snakk om to likeverdige rettigheter: Trosfrihet og diskrimineringsvern, og at det er viktig å finne en balanse mellom disse rettighetene.
3. Kirkerådet vil peke på det sterke vern for trosfrihet i menneskerettighetene (jf. EMK art 9, og SP art 18). Av dette følger det at staten har begrenset mulighet til å begrense denne.
4. Kirkerådet har merket seg at Graverutvalget i denne sammenheng betrakter Den norske kirke som et trossamfunn på linje med andre trossamfunn og at det derfor ikke bør gis særlige regler for Den norske kirke. Kirkerådet er glad for dette. Det uttrykker forståelse for Den norske kirkes egenart og selvforståelse, slik Den norske kirke selv har uttrykt det i dokumentet "Identitet og oppdrag". Dette er i lys av det politiske forliket om staten og Den norske kirke av 10. april 2008 et framtidrettet synspunkt.
5. Kirkerådet vil vektlegge at forskjellsbehandling ikke må forveksles med diskriminering. Diskriminering er usaklig forskjellsbehandling, men saklig forskjellsbehandling er ikke diskriminering. I dette lys vil vi påpeke at det finnes enkelte utsagn i utredningen, og også i høringsbrevet som ikke holder dette godt nok fra hverandre. Jf. særlig følgende setning på side 66 i NOU 2008:1, der utvalget ikke har sondret mellom termene diskriminering og forskjellsbehandling: "Utvalget mener at målet må være at også trossamfunn fjerner alle former for diskriminering av kvinner og homofile". (Det er også uheldig at dagens bestemmelse har overskriften "Unntak fra forbudet mot diskriminering".) Det skulle være opplagt at diskriminering ikke er tillatt. Saken handler om trossamfunnenes rett til saklig begrunnet forskjellsbehandling ut fra menneskerettighetenes vern av trosfrihet (jf. pkt 3).
6. Kirkerådet vil påpeke at det tross den gjennomgående respekten for menneskerettighetenes vern av trosfriheten, er en tendens i enkelte utsagn i utredningen til å stemple også den forskjellsbehandlingen som trossamfunnene etter menneskerettighetene vil ha rett til, som politisk uønsket. Kirkerådet respekterer at regjering og Storting har likestillingspolitiske mål og gir uttrykk for disse, men betrakter det som en selvfølge at staten i denne sammenheng avholder seg fra tvangsmessige inngrep og press overfor tros- og livssynssamfunnene.

7. *Arbeidsmiljøloven § 13-3 tredje ledd*

Med noen forbehold om enkelte av premissene er Kirkerådet enig i forslaget til oppheving av arbeidsmiljøloven § 13-3 tredje ledd.

Forslaget innebærer at det særskilte unntaket for religiøse trossamfunn til forskjellsbehandling på grunn av homofil samlivsform oppheves. Forutsetningen for Kirkerådets tilslutning til dette forslaget er at den generelle unntaksregelen i arbeidsmiljøloven § 13-3 første ledd, ivaretar og sikrer tros- og livssynssamfunns rett til saklig begrunnet forskjellsbehandling på grunn av homofil samlivsform, når dette er begrunnet i tros- og livssynssamfunnets lære og religiøs begrunnede praksis.

For Den norske kirkes del er det et vesentlig moment i vurderingen at Graverutvalget har lagt til grunn at Kirkemøtets vedtak i sak 07/07 *Tilsetjing og vigsling i Den norske kyrkja av homofile i partnerskap. Konsekvensar av fråsegna frå lærenemnda 2006*, vil kunne praktiseres også etter en slik endring av arbeidsmiljøloven.

Forskjellsbehandlingen må nå hjemles i den generelle saklighetsregelen (§ 13-3 første ledd). Med dette menes at kravet til samlivsform nå må være religiøst begrunnet og nødvendig for utøvelse av yrke eller arbeid eller deltakelse i trossamfunnets gjøremål. Kirkerådet vil påpeke at det er en meget problematisk statsoppgave å skulle overprøve hvilke deler av et trossamfunns aktiviteter som faller innenfor bestemmelsens saklige virkeområde og hvilke aktiviteter som eventuelt faller utenfor. Slike skiller kan aldri bli absolutte, og det bør være tilstrekkelig med en dokumentasjon fra et trossamfunns side når det argumenterer for hvilke yrker og områder som er religiøst begrunnet. Vi vil advare mot at staten gjør seg til teologisk overdommer over trossamfunnenes religiøse virke.

Det vil variere i ulike trosretninger og religioner hvilke yrkesfunksjoner som anses forbundne med religionsutøvelsen. Det vil også kunne legges ulike vurderinger til grunn etter virksomhetens art. F.eks. kan barnehager eid av menigheter eller trossamfunn være opprettet med et trosopplærende sikte, eller rett og slett for å bidra til et godt barnehagetilbud i lokalsamfunnet. Det vil kunne være ulik vurdering av hvilke krav en kan stille til de ansatte ut fra dette. Kirkerådet forutsetter at trossamfunnet selv definerer hvilke stillinger som har med trosutøvelsen å gjøre, og at det tas tilbørlig hensyn til trossamfunnets selvforståelse og egenart.

Kirkerådet vil videre framheve at det primært dreier seg om adgangen for tros- og livssynssamfunnene til å forskjellsbehandle på grunnlag av samlivsform. Når tros- og livssynssamfunn ikke anerkjenner noen form for likekjønnet samliv, vil forskjellsbehandlingen i tillegg være knyttet til den seksuelle orientering, men seksuell orientering i seg selv vil ikke være grunnlag for forskjellsbehandling i Den norske kirke og i de fleste andre tros- og livssynssamfunn.

8. *Likestillingsloven § 2*

Kirkerådet slutter seg til forslaget om endring av unntaksbestemmelsen i likestillingsloven § 2, i det en ikke kan se at dette vil få urimelige konsekvenser for trossamfunnene.

Gjeldende § 2 i likestillingsloven har en bestemmelse om at loven ”gjelder på alle områder med unntak av indre forhold i trossamfunn”. NOU 2008:1 *Kvinner og homofile i trossamfunn* har forslag om at dette første leddet i § 2 skal endres til følgende:

Loven gjelder på alle områder.

Loven gjelder likevel ikke religionsutøvelsen i trossamfunn eller ansettelser i trossamfunn i stillinger knyttet til utøvelsen av bestemte religiøse funksjoner, der kravet om et bestemt kjønn er forholdsmessig og nødvendig ut fra trossamfunnets religiøse lære.

Kirkerådet er enig i at gjeldende formulering er så upresis at unntaksadgangen kan oppfattes som videre enn det som både er ønskelig og eventuelt også den faktiske rettssituasjonen. Ved den mer presise ordlyden, blir kriteriene for unntak tydeliggjort. Foreliggende endringsforslag innebærer et skjerpet krav til dokumentasjon av at kriteriene for unntak faktisk foreligger. Kriteriene er at forskjellsbehandling er forholdsmessig og nødvendig ut fra det enkelte trossamfunns religiøse lære på områdene religionsutøvelse i trossamfunnet og ansettelser i stillinger knyttet til bestemte religiøse funksjoner. Også her er det viktig at det legges til grunn en raus fortolkning og romslig praksis i forhold til kriteriene. Det foreliggende forslaget gir de trossamfunn som har behov for det ut fra sin egenart, mulighet til å forskjellsbehandle de to kjønn. Kirkerådet mener dette er nødvendig i forhold til religionsfriheten.

Å arbeide for et likeverdig og likestilt fellesskap av kvinner og menn er et overordnet hovedmål i strategiplan for kjønnsspørsmål og likestilling i Den norske kirke 2000-2008. I forbindelse med Kirkerådets behandling i 2000 av Høring - Forslag til endringer i likestillingsloven (sak KR 09/00) uttrykte rådet glede over forslaget og påpekte at intensjonene i likestillingsloven er i godt samsvar med kristen etikk og i tråd med Den norske kirkes egne intensjoner om likestilling. Det ble da ikke fremmet noe forslag om å endre likestillingsloven § 2, første ledd. Kirkerådet var fornøyd med det. Begrunnelsen var at en fant det ”prinsipielt betenkelig dersom vår kirke skulle behandles på en annen måte enn andre trossamfunn”.

Vi registrerer at det foreliggende forslaget i NOU 2008:1 både omtaler Den norske kirke som et trossamfunn og også behandler Den norske kirke på samme måte som andre trossamfunn. Vi konstaterer at de fleste ansettelsesorganer i Den norske kirke både ved kirkens praksis når det gjelder likebehandling av kvinner og menn ved tilsetting og ved Kirkemøtets ved ulike anledninger klart uttrykte intensjon om å fremme likeverd og likestilling på alle områder og nivåer, ikke vil ha et forholdsmessig og nødvendig behov for å forskjellsbehandle de to kjønn. Men enkelte steder vil det ut fra hensyn til den lokale menigheten fortsatt kunne være behov for muligheten til unntak fra likestillingsloven også ved tilsettinger i Den norske kirke. Kirkerådet er glad for at kvinner og menn som er ansatt i aktuelle stillingstyper i Den norske kirke, dermed vil ha anledning til å få prøvet sin sak om de skulle mene seg forbigått på grunn av sitt kjønn.

9. Kirkerådet imøteser den varslede gjennomgangen med tanke på en samlet diskrimineringslovgivning. Kirkerådet kan ikke se noen rimelig grunn til at behandlingen spørsmålene knyttet til de her omhandlede bestemmelser i likestillingsloven og arbeidsmiljøloven har slik hast i forhold til det samlede lovforslag mot diskriminering som skal legges fram i juli 2009. For Kirkerådet ville det vært ønskelig å kunne se spørsmålene om unntaksbestemmelsene i likestillingsloven og arbeidsmiljøloven i den større sammenheng som Graverutvalgets samlede forslag til diskrimineringslovgivning vil utgjøre.